Izhaja
vsak četrtek, ako je ta dan praznik, dan poprej.

Dopisi naj se frankujejo in pošiljajo uredništvu „Mira“ v Celovec, Pavličeva ulica št. 7.

Osebni pogovor od 10. do 11. ure predp. in od 3. do 4. ure popoldne.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 20 vin. od garmond-vrste za vsakokrat.

MIR

Velja:
za celo leto 4 krone.

Denar naj se pošilja točno pod napisom:

Upravništvo „Mira“ v Celovcu,

Vetrinjsko obmestje štev. 26.

Naročnina naj se plačuje naprej.

Leto XXIV. V Celovcu, 6. aprila 1905. Štev. 14.

Občni zbor „kat.-pol. in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“.

(Govor državnega poslanca dvornega svètnika g. dr. Ploja.)

Predragi rojaki!

Z veseljem sem se odzval vabilu in srčna Vam hvala, da ste me povabili, da imam priložnost govoriti na današnjem zborovanju. Kot štajarski Slovenec zasledujem tudi položaj koroških Slovencev in to tembolj, ker so težnje koroških in štajarskih Slovencev skoraj popolno enake, kajti tudi na Štajarskem se moramo šele boriti za národne in gospodarske pravice našega národa. In ta boj se z nasprotniške strani bojuje ravno tako brezobzirno, kakor na Koroškem.

Smešno, da se mora govoriti sedaj, v 20. stoletju, o tem, da národ nima še tega, kar mu gre po zakonu. Ali kaj hočemo! Krivi smo deloma sami, ker se premalo zavedamo, ker smo predobri, premehki. Naš kmet še vedno preveč misli na tlačanstvo in vzbujajo se mu še vedno spomini na tiste čase, ko je še delal tlako nemškemu grajščaku. Radi tega pa ima še vedno strah pred uradi in si ne upa zahtevati tega, kar mu gre po zakonu.

Neobhodno potrebno je pač, da se mi Slovenci vsaj nekoliko seznanimo z našo zgodovino, katera je gotovo častna za nas. Iz nje uvidimo, koliko je storil slovenski rod v prid in razvoj Avstrije, koliko vojakov smo dali Slovenci in Hrvati v turških časih in koliko žrtev sta morala pretrpeti ta dva národa, da sta izgnala krutega Turka in obvarovala Avstrijo. Nemec pa je v teh, za Slovence težavnih časih, mirno živel, se razvijal, ali sedaj ne pomisli, da smo mi vsled bojev s Turkom branili le njega in nam samim ni preostajalo časa za razvoj in kulturo. Nemci ne mislijo na to in nas radi tega zasramujejo, češ, da smo národ brez kulture.

Pa ne samo to. Če pogledamo v stare čase, tja v 15., 16. in 17. vek, lahko naštejemo lepo število mož, sinov slovenskih staršev, ki so s svojo učenostjo ne samo dosegli, temveč daleč prekosili vse svoje vrstnike. Odgojitelj cesarja Maksimilijana I. je bil Slovenec, rektorji dunajskega vseučilišča so bili Slovenci, celo škofa je dal Dunaju slovenski národ. In pozneje ona jasna zvezda na učenjaškem nebu — naš Vega, katerega slavi ves svet.

In tudi v poznejšem času. — Národ, ki je rodil Slomšeka, Miklošiča, in národ, ki ima družbo, kot je družba sv. Mohorja, mora biti ponosen sam nase in se mora zavedati svojih pravic in ne sme verjeti ljudem, ki le za silo nemški govoré in ne spoštujejo jezika svoje matere. Take ljudi ubogati je greh za vsakega Slovenca. Vsak národ se mora zavedati svojih pravic, samo v našem národu naj bi morda tega ne bilo!

Pred vsem pa moramo gledati tudi na to, kaj nas druži in kaj nas loči od drugih národov, s katerimi bi morali biti enakopravni. Druži nas gotovo ljubezen do domovine, do njenega vladarja in da imamo kot avstrijski državljani vsi enake dolžnosti. Ali nemška nestrpnost je dognala dandanes tako daleč, da se moramo mi Slovenci za vsako pravico šele boriti. Nemec naj bi sedel pri težko obloženi mizi in Slovanu privoščil le to, kar odpade, ali kar bi mu sam milostno dal. Ker pa Slovenci nismo in ne smemo biti s tem zadovoljni, zahtevamo in bodemo v polni meri vedno zahtevali v kulturnem, národnem in gospodarskem oziru, kakor tudi v obrambo našega jezika to, kar nam gre in do česar imamo pravico po zakonu.

Član XIX. državnega temeljnega zakona določuje, da so v Avstriji vsi národi enakopravni, da ima torej vsak národ enake pravice, kakor tudi enake dolžnosti. Kar mi zahtevamo, ni nič drugega kot to, da Nemci pripoznajo, da niso národ, kateri bi bil več vreden kot drugi národi, da imajo ravno iste pravice kot mi, ker smo kot avstrijski državljani enakopravni. Da pa bodemo deležni vseh nam danih pravic v polni meri, zato se bojujemo in se hočemo vedno bojevati.

Nemci so vedno tako delali, da je bilo njim na korist. Do časa Marije Terezije je bilo dobro; ali naenkrat so začeli Nemci delati na to, da vladajo in gospodarijo edino le oni sami in da določujejo pravice, ki gredo drugim narodom. S to pridobitvijo so Nemci dobili najboljša mesta in zasedli vse mastne službe ter so si na tak način lahko uredili vse tako, da je bilo na korist njim, ne pa v prid državi. Cesar Jožef je sicer pozneje to nakano Nemcev izprevidel, vendar pa ni mogel tega predrugačiti, ker je poprej umrl in tako je ostalo do leta 1848, ko je Avstrija dobila ustavo. Oddahnili so se tedaj národi v Avstriji, zapihala je neka nova sapica, ali žalibog je to trpelo le malo časa. Prišli so še hujši časi absolutizma, a za njim pa zopet ustava. Toda nam Slovencem tudi ustava ni dala bogve kakih dobrot, saj so bili možje, ki so bili na krmilu vlade, zopet le Nemci, ki so delali tako, da je bilo Nemcem prav, da se je nemška nadvlada še bolj utrdila. Ona razupita nagodba z Ogrsko je zagotovila Mažarom gospodarstvo na Ogrskem, v Avstriji pa Nemcem. In tako so Nemci gospodarili do leta 1879, ko je postal ministrski predsednik grof Taaffe. Po njegovem prizadevanju se je stvar obrnila za Slovane v Avstriji na boljše. Ali tudi on je šel — žrtva nemške nestrpnosti — in bili so pod razaimi ministri zli časi za Slovane in še posebej za Slovence. Potem je prišel Badeni, ki je izdal jezikovne naredbe v tem zmisli, da se v vseh uradih piše v istem jeziku, katerega govori ljudstvo. Tudi na Koroškem bi moralo tako biti, ali tu uradniki ne znajo slovenskega jezika in če pride kaka slovenska stranka, priti mora tolmač, da se stranka zamore z uradnikom razumeti. Da tako uradovanje ni postavno in ne odgovarja niti državnim niti naravnim zakonom, to mora izprevideti vsakdo; vendar pamet Nemcev tega noče razumeti. Če bi se to zgodilo v Aziji, govorilo in pisalo bi se o kulturi tamošnjega ljudstva dovolj, ker pa se to godi v enakopravni Avstriji, se Nemcem zdi to popolnoma prav in postavno. In ne samo, da so take razmere sramota za kulturno državo, temveč krivica je to, kršenje postave je to, in naša sveta dolžnost je, da se upremo z vsemi silami proti takemu ravnanju. V vsakem slučaju, ako se zgodi Slovencem kaka taka ali enaka krivica, obrne naj se dotičnik na politično društvo ali pa naravnost do državnih poslancev na Dunaju, ki se bodo pritožili in tudi dokazali, da sedaj v 20. stoletju vladajo v Avstriji take žalostne razmere.

Vladanje ministrskega predsednika Badenija Nemcem ni ugajalo in začeli so vsled tega obstruirati. Posledica te obstrukcije je bila, da je Badeni moral odstopiti in na njegovo mesto je prišel Thun, za tem Clary, ki razmerja ni poznal in je moral po kratkem času treh mesecev odstopiti.

Njegov naslednik Koerber je razmerje dobro poznal in je hotel z Nemci, kakor tudi z drugimi národi dobro izhajati. Iznašel je nov zistem. Vsakemu slovenskemu poslancu je obljubil to, kar je poslanec hotel, dal častno besedo: drugi dan pa je Nemcem ravno nasprotno obljubil. Tako je delal 5 let in moral končno odstopiti, ker Čehi niso opustili obstrukcije in so zahtevali zadoščenje za odpravo jezikovnih naredb Badenijevih.

Sedanji ministrski predsednik baron Gautsch je videti odkritosrčen človek in če bo kaj obljubil, bo tudi storil. On ne more vsega naenkrat predrugačiti, počakati bo treba nekaj časa in videlo se bode, če bo storil, kar je potreba, in ali bo ugodil zahtevam nenemških národov. Mi hočemo še nekaj časa počakati, da bodemo videli, ali bo Gautsch delil pravice vsakemu národu in tudi nam Slovencem enako.

Mi ne zahtevamo drugega, kakor da se lahko mirno razvijamo v národnem, kulturnem in gospodarskem oziru. To je naša zahteva in vlada nam mora ugoditi, ako misli na to, da je le v edinosti moč in da v nasprotnem slučaju drugi národi tudi niso navezani na korist cele države.

Slovenski državni poslanci bomo vselej, kadar se bo šlo za pravice slovenskega národa, postopali najodločneje in storili to, kar je dolžnost vsakega poslanca.

Vse za vero, dom, cesarja, to bo vedno naše geslo.

Naše šolstvo.

Govor dež. poslanca g. Fr. Grafenauer-ja na občnem zboru „katol.-političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“.

Predragi Slovenci!

Ne bom poročal danes obširnejše o splošnem delovanju našega deželnega zbora, temveč mislim govoriti le o eni točki tega delovanja, namreč o našem ljudskem šolstvu. Posebej pa se hočem še pobaviti z interpelacijo, katero so vložili slavni možje iz koroškega deželnega zbora, Dobernik, Lemisch in Oraš na naučnega ministra. Primerjati jo hočem z resničnimi razmerami in z interpelacijo, katero so vložili slovenski poslanci za nas koroške Slovence.

Največjega pomena za vsak národ je šola. Človek, ki ni izobražen, je dandanes sam sebi na potu, s takim se stori, kar se hoče. Kaj znati, kaj vedeti, to se zahteva od vsakogar, in vsak národ stremi za tem, da se kaj nauči, da kaj zna in ve. Ali kaj pač mora človek znati, da kaj velja? Žalibog je med nami še veliko takih ljudi, ki mislijo, da le tisti, ki nemški zna, kaj velja, da je le on izobražen. Če bi znanje nemškega jezika že vsakega izobrazilo, potem bi bili vsi Nemci izobraženi in bogati in bi ne smelo biti med njimi nobenega berača. Jezik sam na sebi človeka ne izobrazi. Človek mora znati, kar mu je za življenje potrebno, ali to pa si zamore pridobiti le na podlagi materinega jezika, brez katerega je izobrazba nemogoča. Ko bi to spoznali vsi, potem nam ne bodo dolgo gospodarili Dobernig, Lemisch in Oraš radi naših šol.

Edina podlaga izobrazbe je materin jezik.

Mi ne pravimo, da naj se otroci ne učijo nemški, nasprotno smo še veseli, da znajo. Nismo pa zadovoljni, da se iz naših otrok napravljajo Nemci. Kar je bil otrok pri rojstvu, to mora ostati skozi celo svoje življenje. Saj tudi Nemci znajo slovensko in govorijo, kadar morajo, pa radi tega nobeden Nemec ne pravi, da je Slovenec. Če zna Nemec še toliko jezikov, bo vedno trdil, da je Nemec. Pri nas pa se že za Nemca šteje, svoj dom zaničuje in tiste, ki v njem prebivajo, ima za tepce skoraj vsak, če le zna malo nemški blebetati.

Ker pa tudi mi zahtevamo svoje pravice, zato so se zbrali Dobernig, Lemisch, Oraš in še mogoče kateri drugi in so mislili, da bodo zahteve naših poslancev ugonobili, če bodo povedali „resnice“, katerih ni. In če le nekoliko pregledamo ono njihovo interpelacijo, moramo reči, da to ni nobena interpelacija, temveč zavraten napad na naše pravice.

Ta interpelacija pravi:

„Takozvane utrakvistične šole, ki so v slovenskih delih Koroške, odgovarjajo potrebam in željam slovenskega ljudstva.“

Koroški Slovenci imamo dosedaj eno samo tako šolo, kakoršno hočemo imeti, ki odgovarja našim željam, in to je šentrupertska šola družbe sv. Cirila in Metoda.

„Nekaterim se je sicer posrečilo, ljudstvo pripraviti do tega, da je zoper svojo voljo zahtevalo slovensko šolo in jo tudi dobilo; te šole pa se niso vzdržale. Tako na pr. se je v Šmihelu pri Pliberku l. 1892. posrečilo tamošnjemu župniku, da se je od strani šolske občine zahtevala slovenska šola. Ker pa je v tem kraju vsled poizvedb s strani vlade ljudstvo želelo, da ostane šola jezikovno tako urejena kot poprej, razdelil je deželni šolski svèt, da s tem ustreže željam obeh strank, to šolo v slovensko in utrakvistično. Ker pa se je za slovensko šolo oglasilo več otrok, je imela ta šola dva, med tem ko nemška samo eden raz-

red. V kratkih letih pa je postala utrakvistična šola dvorazredna, število učencev je neprenehoma pojemalo in končno je ta župnik uvidel potrebo, prositi za opustitev slovenske šole. Ta slučaj dokazuje, da je vpitje po slovenskih šolah neopravičeno; kjer take šole imeti hočejo, jih dobijo. Utrakvistične šole so najboljše, ker se v njih doseže to, kar se doseže v popolnoma nemških in v popolnoma slovenskih šolah. Poslanci, kateri so vložili interpelacijo Slovencev glede šol, gotovo še nobene take šole videli niso in jim tudi ne pristoja pravica, o takih šolah soditi. Tožbe radi šol izhajajo edino le iz slovenskega nacijonalnega strankarstva."

Resnica je, da je šolski svèt dal to šolo razdeliti v slovensko in utrakvistično, kar deželni šolski svèt kaj rad napravi in še tudi več. Starše, ki zahtevajo slovenske šole, se straši, da ne bodo dobili učiteljev, da otroci ne bodo znali nemški. Tako se doseže, da se šole razdele; slovenske šole prenehajo, ker ljudje ne vedó ceniti vrednosti slovenskega jezika. Tudi ne razume ljudstvo, kaj je slovenska in kaj utrakvistična šola. Ljudstvo ne ve, da se v slovenskih šolah poučujejo otroci na podlagi materinega jezika in se na podlagi tega jezika učé tudi nemški, med tem ko je pouk na utrakvističnih šolah na podlagi nemškega jezika. Da so šole, kakoršne zahtevamo mi, boljše, nam dokazujejo šole na Štajarskem. Ali so naši poslanci videli kdaj utrakvistično šolo ali ne, naj bode gospodom iz deželnega zbora zadnja skrb, vprašajo naj le sami sebe, če so jo oni že videli, in če jo poznajo. Tedaj ne morejo govoriti o najboljši uredbi teh šol. Sicer pa ni treba glede šol nikake kontrole, saj se godi, da delajo v teh šolah iz Slovencev Nemce in namen, da nas na ta način polagoma uničujejo, te šole itak dosegajo.

Da je to resnica, poglejte samo v zapisnik koroškega deželnega zbora od leta 1898 in 1899 in primerjajte besede, ki jih je govoril nadzornik Palla o šolah v velikovškem in celovškem okraju, in potem primerjajte interpelacijo poslancev Lemischa, Dobernika in Oraša. Ali bognedaj, da bi se mi uprli potujčevanju naših otrok v utrakvističnih šolah.

Že dolgo namreč vemo, da je na Koroškem tisti, ki napada, „apostelj miru", oni pa, ki se brani in bori za svoje pravice, pa razgrajač in spada v kriminal. Ker mi Slovenci nočemo zaspati in se zavedamo, zato kalimo po mnenju nasprotnikov mir.

„Abecednik, to je slovensko-nemška učna knjiga, katera je vpeljana v koroških utrakvističnih šolah, zadostuje kot učna knjiga in je tudi v ta namen pripravljen."

Edina slovenska knjiga, katera je v porabi v koroških šolah, je takozvani „Prešernov abecednik". Ali tudi ta knjiga ni popolnoma slovenska, ker je v njej samo 46 strani slovenskih, vse drugo naprej pa je nemško. Iz teh 46 strani naj se torej otrok nauči svojega materinega jezika in naj dobi podlago za nadaljno izobrazbo. Nasprotniki trdijo, da je to dobra knjiga, v ta namen pripravljena in da potemtakem zadostuje, da se otrok privadi svojemu slovenskemu jeziku. Če bi bilo to res, potem morajo biti nemški otroci pravi „buteljni", ker se morajo leta in leta učiti svojega jezika, medtem ko mora slovenski otrok že znati iz 46 strani svoj jezik. Ako bi bilo to mogoče, potem naj vzamejo to knjigo v roko prebrisani Nemci, ki so tako ponosni, da se boje samo Boga in drugega nič, in naj se iz teh 46 strani nauče slovenski, saj bi jim to mogoče tudi ne škodovalo. Toliko imajo torej slovenski otroci prilike učiti se svojega jezika v koroških šolah, katere so po mnenju „pravičnih" Nemcev pravično urejene. Pa ne le ta velika dobrota, da se sme slovenščina poučevati na podlagi abecednika, ki ima slovenskih celih 46 strani, ampak koliko je šele vredna dobrota, da lahko starši otroka tudi oproste tega slovenskega pouka. Treba je, da se samo zglase, in otroku ni treba obiskovati slovenskih ur — oproščen je.

Res, sramota za nemško národno stranko in za vse tiste, ki se z zahtevami te stranke strinjajo, da na ta način slovenskemu ljudstvu zabranjujejo pouk v svojem materinem jeziku in vsled tega nadaljno izobrazbo. Nemci zahtevajo in hočejo imeti otroke vzgojene v nemškem duhu; ker pa hočemo mi Slovenci oteti svoje otroke iz nemških krempljev in zahtevamo vzgojo v slovenskem duhu, tedaj nas pa ti pošteni Nemci in apostoli miru zopet nazivajo za razgrajalce in nam odgovarjajo, da imamo vse najbolje, kakor hočemo, da naj bodemo mirni in jim damo glave na klado ter rečemo: „Mihl, le mahni."

Koliko je knjiga „abecednik" sama na sebi vredna in uporabljiva za temeljni pouk, omenim le to, kar mi je neki učitelj sam povedal, namreč da ima ta knjiga polno hib in je za temeljit pouk nepripravna. Niti zlogov pravilno izgovarjati se iz nje ni mogoče priučiti. Vrhu tega pa ima še polno jezikovnih napak. Taka knjiga gotovo ne more biti dobra in za pouk pripravna. Po mnenju Nemcev pa vendar ta knjiga zadostuje kot učna knjiga, ker je v ta namen pripravljena in za to urejena. Seveda se po njihovem mnenju v prvem razredu s to knjigo že izhaja, v drugem razredu je pa itak ni več treba.

Dà, oni ki so več študirali kot kmetje, bodo že vedeli, kaj je treba za izobrazbo. Nekateri ljudje pač še vedno mislijo, da bode otrok srečen, ako nemško zna, da bode postal takoj bogvekaj, ko pride v mesto. Ali kakor že enkrat povedano, mu jezik sam na sebi ne bode ničesar pomagal, ako nima druge izobrazbe.

Na Koroškem primanjkuje slovenskih uradnikov, in jih tudi ne moremo imeti, ker je večina otrok slovenskih staršev vzgojenih v nemškem duhu. Drugače bi bilo, ako bi bila vzgoja otrok slovenska, ker bi se ti popolnoma priučili svojemu jeziku in bi kot uradniki mogli z ljudstvom tudi občevati. Iz tega torej ne sledi, da je naš jezik nepotreben, in ne sledi, da morajo naši otroci biti izobraženi na podlagi nemškega jezika. Da se otrok na podlagi drugega deželnega jezika ne more izobraziti, smo vedno povdarjali in hočemo to trditi tako dolgo, dokler nam Nemci tega ne bodo priznali in dokler ne dosežemo zaželjenega cilja.

Resnica je, da je pred kakimi petimi leti ogledal neki uradnik šole, o katerih se je povoljno izjavil glede nemščine, medtem ko je o šentjakobski šoli, katera je bila takrat še slovenska, nasprotno izpovedal. V kolikor je nam znano, znajo otroci v šentjakobski šoli prav lepo brez vseh napak nemški in slovenski pisati. Strah in groza je pa v šolah, katere so drugače urejene kot je bila šentjakobska. In to so šole, katere je dotični uradnik tako hvalil. Kdor more take šole hvaliti, o tem ni potreba več govoriti. Takih ljudi imamo na Koroškem dovolj in najmodrejše bi bilo, da kar dr. Lemisch prevzame nadzorovanje ljudskih šol.

Nadalje pravijo imenovani trije možje, da stvar, za katero se borimo, ni nič vredna in ne morejo verjeti, da bi se našim prošnjam ugodilo. Za nje je stvar, za katero se mi borimo, gotovo brez pomena, in prav govorijo s svojega stališča, saj Nemci se itak poslužujejo vseh mogočih sredstev v ponemčenje in smrt koroških Slovencev.

Ko se je delala postava glede šol, so se o tem povprašali tudi Slovenci in se je povprašalo o tem tudi Ant. M. Slomšeka. Ta modri mož je v svoji izjavi gotovo mislil tako, da se bodo otroci na podlagi materinega jezika poučevali, da se bodo mogli na ta način tudi nemščini priučiti. Ali vlada je to izjavo zasukala tako, da se mora poučevati nemško in slovensko pozabiti.

Imenovani trije gospodje ne morejo soditi o naših šolah, ker jih prav nič ne poznajo in tudi nimajo nikake pravice o naših šolah govoriti, ker jih vzdržujemo sami in od njih dosedaj niti krajcarja nismo dobili. Kdor ima v naši šoli otroke, ta ve, kake so te šole in koliko otroci v njih trpijo. Ako mislijo, da se mora v slovenskih šolah govoriti nemško, s tem kažejo svojo barvo, ker take šole potem na noben način niso slovenske šole. Ti ljudje mislijo s tem, da so vložili večkrat imenovano interpelacijo, zopet metati vladi pesek v oči in na ta način dospeti zopet en korak naprej v ponemčevanje slovenskega ljudstva.

Da imajo veroučitelji na ljudskih šolah gledé pouka veronauka proste roke, to se tudi ne zdi prav tem prebrisanim Nemcem. No, dosedaj se še nihče ni mogel pritožiti, da bi veroučitelji z nemškimi otroci slovensko govorili. Kar se pa tiče g. profesorja Apiha, moramo trditi zopet to, da omenjena trojica ni poklicana soditi o njegovih zmožnostih in naj v prvi vrsti gledajo na profesorje nemške národne stranke, katerih je zelo malo, ki bi bili taki, kot se zahteva ravno od profesorja Apiha; naj pa tudi ne pozabijo na blamažo, katero so doživeli ravno nemški nacijonalci radi tega profesorja svoj čas v deželnem zboru. Nadalje pravijo, da gre v pripravnici s Slovenci tako slabo naprej, ker znajo premalo nemški. To je vendar nekaj čudnega, da ravno Slovenci na pripravnici znajo premalo nemški, saj so vendar to tisti fantje, ki so obiskovali od Nemcev imenovane, dobro urejene ljudske šole, tako dobre, da boljših biti ne more, in da se v teh šolah tako dobro nemški naučé, da boljšega uspeha ni mogoče pričakovati. S tem so zopet izdali same sebe. Naj bi rajši naravnost povedali, da Slovencev ne marajo v pripravnico, da se bojijo teh gojencev, ker bi kot zavedni Slovenci ne šli na limanice nemško-národne stranke. Rajši sprejemajo Albance in jih vzgojujejo, ker ti jim gotovo v poznejšem času ne bodo na poti. — To je torej naš šolski zistem!

Interpelacija poslancev Doberniga, Lemischa in Orascha je neopravičena, ker očividno ne nameravajo drugega kakor to, da bi ministrstvo našim opravičenim zahtevam, katere so nam zajamčene po zakonu, ne ugodilo.

Končno bodi v pojasnilo že večkrat imenovanim trem gospodom tudi to, da so bili poslanci dr. Ploj, dr. Žitnik in tovariši od nas naprošeni in potemtakem ne le opravičeni, temveč tudi dolžni interpelacijo vložiti.

Boj za slovenske matrike.

II.

Drugi steber, na katerega naj bi se opirala latinščina kot izključno tisti jezik, v katerem naj bi se vodile matrike v Avstriji do l. 1784, je „Rituale Romanum" (rimski obrednik), izdan od papeža Pavla V. leta 1614. Poglejmo torej, kaj ta določa.

Na strani 15. „rimskega obrednika" (izdaja antverpenska iz l. 1688.) čitamo, da mora biti med drugimi stvarmi, ki morajo biti pripravljene za krst, tudi „liber baptismalis, in quo baptizati describuntur," torej krstna knjiga, v kateri se zapisujejo krščenci.

Na straneh 409—416 se nato natančno določuje, kake morajo biti župnijske matrike in sicer:

Knjiga krščencev naj se ima v cerkvah, v katerih se deli sv. krst.

Knjigo poročencev, knjigo (zapisnik) župljanov in knjigo mrličev mora imeti vsak župnik.

Nadalje se določuje, da naj se v teh knjigah ne izrazi samo ime zapisanih oseb, temveč tudi priimek (familia — rodbinsko ime).

Nato sledi „forma describendi baptizatos in primo libro" — vodilo, kako naj se vpisujejo krščenci v prvi knjigi: „V letu Gospodovem . . . dne . . . meseca . . . sem jaz J., župnik te cerkve sv. I. v mestu ali kraju I., krstil otroka, rojenega ali rojeno dne . . . iz I. in I., zakoncev te župnije ali župnije sv. J. in iz te domovine (patria) in rodbine, kateremu se je dalo ime J. Botra sta bila J., sin J. iz župnije ali kraja J., in J., soproga J., hči J. iz župnije ali kraja J."

Ako so starši neznani, naj se vpiše: „Krstil sem otroka, za katerega starše se ne ve, rojenega dne itd.", kakor zgoraj.

Če se je otrok krstil doma, ker se je bilo bati, da umrje, naj se piše tako: „Leta . . . . dne . . . meseca . . . se je rodil J., sin J. in J., zakoncev itd., kakor zgoraj, katerega je vsled preteče smrtne nevarnosti doma pravilno krstila J., potrjena babica, ali J., sin J., kakor mi je naznanil J."

Ako otrok ni umrl, in so ga pozneje prinesli v cerkev, naj se doda sledeče:

„Dne . . . istega meseca so prinesli k cerkvi prej imenovanega otroka in sem jaz župnik izvršil na njem svete obrede in molitve ter mu dal ime J."

Ako bi morda kdo drug krstil, ne pa župnik, naj se tudi to izrazi.

Ravno tako tudi, ako je bil otrok krščen „pogojno".

Druga knjiga, katero mora imeti vsak župnik, je nadalje poročna knjiga. „Obrednik" predpisuje tudi za to knjigo „formam scribendi" — vodilo vpisovanja, kakor tudi za knjigo mrličev. Ker pa mislimo, da v dosego našega namena zadostuje, da smo priobčili eno „formo", ne bomo mučili naših bralcev z ostalima dvema. Pripomnimo naj še, da o teh knjigah govori „Rituale Romanum" tudi še v uvodu — „De iis, quae in sacramentorum administratione generaliter servanda sunt" — kar se mora pri podeljevanju zakramentov splošno obdrževati. In tu pravi „obrednik" v zadnjem odstavku: „Kdor je obvezan deliti zakramente, naj ima knjige, ki so mu potrebne v njegovem poslu, posebno pa one, v katerih se zapisujejo razna župnijska opravila potomstvu v uporabo, kakor je označeno na koncu tega „obrednika".

To so torej določbe papeža Pavla V. o matičnih knjigah. Kratko izraženo, se tu zahteva, da morajo župniki imeti in voditi te knjige po podanih jim vzorcih. Kakor smo že zadnjič rekli, nismo nikdar oporekali, da bi ne bile te določbe izdane v latinskem jeziku, saj je še danes uradni poslovni jezik rimske cerkve pravzaprav latinščina, tamkaj namreč vsaj, kjer se izdajajo določbe, ki naj veljajo za vso katoliško cerkev. Da pa je to bilo tembolj še v sedemnajstem stoletju, je ravno tako umljivo. Da pa je cerkev, ako ne že takrat, pač pa prav kmalu po izidu „rimskega obrednika" krenila v tej zadevi drugo pot, posebno pa v novejših časih, je ravno tako znano, kajti koliko določb, koliko dekretov izdajajo rimske kongregacije — torej vodstvo rimske cerkve — v italijanskem ali francoskem jeziku. Koliko važnih stvari, katerih rešitev je občega pomena, se rešuje v italijanskem jeziku, dà, skoro bi rekli, da je laščina izpodrinila latinščino iz rimskih uradov. Seveda pa je zopet res, da rabi cerkev v občevanju z neromanskimi národi še vedno latinščino kot uradni jezik, čemur je seveda glavni vzrok, da so predstojniki uradov in njihovi podrejeni uradniki nevešči neromanskih jezikov. Ali nikakor pa se ne dá sklepati iz tega, ako izdá cerkev svoje naredbe v latinskem jeziku, da velja tudi za pred-

met teh določb izključno latinščina kot poslovni jezik, ako se določba ne tiče izključno cerkvenih obredov samih, za katere velja z malimi izjemami latinščina kot obredni jezik. In ako je cerkev celo pri pravih obredih, kakor n. pr. pri krstu, pri poroki itd., kjer neposredno občuje z ljudstvom, pripustila národnemu jeziku veljavo, je to tembolj umljivo, da ne more biti manj popustljiva pri stvareh, katere nimajo pravzaprav s cerkvenim obredom nikake stike, in take stvari so ravno vpisi v župnijske matrike.

Cerkev je določila n. pr. za krst obred, ki se naj vrši po „rimskem obredniku“ skoz in skoz v latinskem jeziku. Vse določbe o tej stvari so izdane v latinskem jeziku, ali vzlic temu ni prva beseda duhovnikova, s katero nagovori pred krstom slovenskega otroka, predno ga sprejme v družbo vernikov, po „Rituale Romanum“ določena formula: „quid petis ab ecclesia Dei“, temveč slovenski: „Kaj želiš od svete cerkve?“ Ako se sme torej ne gledé na latinski „ordo baptismi“ duhovnik, ki opravlja obred krsta, posluževati národnega jezika, zakaj bi mu ne bilo isto dovoljeno pri vpisovanju v matrike, za katere je sicer tudi bila določena latinska „forma“. In kakor se s tem, da rabi pri krstu duhovnik národni jezik, čisto nič ne škoduje niti cerkvi niti njenim obredom, temveč se isti šele pospešujejo in olajšujejo, ravno tako ne more cerkev prav čisto nič izgubiti na svojem ugledu ali čem drugem, ako se matrike pišejo v národnem jeziku, dà, s tem se le olajša delo duhovniku, a stranka vsaj ve, kaj se je vpisalo.

In da je temu resnica, kaže vendar postopanje cerkve same v tem oziru. Saj je povsod pristala na to, da se matrike pišejo v národnem jeziku, samo da naj bi se pod tem „povsod“ ne razumevalo tudi Koroško, namreč slovenski del dežele, kakor kažejo „podane razmere“.

Vsekako pa še enkrat poudarjamo, da tudi „Rituale Romanum“ nikjer ne zahteva, da bi morale biti matrike latinske, temveč je „obrednik“ podal le ravnilo, kako naj se vknjižuje, kaj naj se zapiše in „perpetuam rei memoriam“, katere točke naj se zabeležijo, da bodo potomci lahko imeli v teh knjigah podatke o prošlih časih, o stvareh, o dogodkih, za katere vedeti je vsakemu človeku bodisi že v tem ali onem oziru važno. Da se pa dan rojstva ali dejstvo poroke izkaže, pa ni ravno potreba, da bi bilo zapisano v latinskem jeziku, temveč opravi prav ravno isto tudi vknjižba v slovenskem jeziku, samo ako se je dotični župnik ravnal po „formi“ rimskega obrednika ter napisal v knjigo one podatke, ki jih povdarja ta „forma“, samo da je vpisal, in naj je rabil ta ali oni jezik. „Forma“ je pač določila, kaj naj se vpiše, ne pa v katerem jeziku naj se vpisuje.

„Rituale Romanum“ potemtakem ni določil, v katerem jeziku naj se vodijo matrike, kakor tudi ne tridentinski zbor. Latinsko se je vknjiževalo, ker je bila tedaj latinščina še splošni uradni jezik cerkvenih uradov, kar pa dandanes in tudi že za cesarja Josipa II., ko je prvič v Avstriji posegla državna oblast v to zadevo, ni bila več. Iz časov cesarja Josipa II. imamo prve državne določbe o matrikah, o čemer pa prihodnjič.

Koroške novice.

Duhovniški hujskači pri delu. Pod tem naslovom poročajo sobotne „Freie Stimmen“ o občnem zboru političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem. Sama črna zavist, da se je zborovanje tako imenitno obneslo, je najbrž bila povod temu članku, kajti videti je, da jih pošteno tare dejstvo, da je bilo naše zborovanje tako ogromno obiskano in da je na tem zborovanju res ljudstvo izpregovorilo svojo besedo o vnebokričečem nemškonacijonalnem gospodarstvu v deželi. Dosedaj so vedno skoraj opravičeno kričali, da je pri našem národnem delu uprežena sama duhovščina, ali letošnji občni zbor političnega društva je pokazal, da je v novejšem času poseglo lepo število neduhovnikov na naši strani v boj, in to jih jezi, naše nasprotnike, to jim narekuje one neslane dopise po njihovih časopisih. Da pa je marsikaj tudi zlaganega, zavitega v njihovem časopisju o naših razmerah, je pač lahko umljivo, saj je prvi poklic naših nasprotnikov, da resnici bíjejo v obraz. Tako n. pr. ve vsak koroški Slovenec, da pri občinski volitvi na Gozdanjah nismo Slovenci dobili nobenega razreda in vzlic temu poročajo „Freie Stimmen“, da se je na občnemu zboru političnega društva trdilo, da je polovica občinskega odbora v naših rokah. To je naravnost laž, kajti kaj takega ni nikdar mogel nihče trditi in tudi ni trdil. A zakaj poročevalec „Freie Stimmen“ laže, je pač umljivo, samo potolaži naj se, da mu nihče ne bo verjel. Sicer smo pa prav hvaležni, da se naši nasprotniki tako živo zanimajo za naše národno delo, saj nam je to bodrilo, da tem vztrajnejše delamo svojo mero naprej, pa naj se lažejo oni ali ne lažejo.

Nekoliko se je zmotil, namreč urednik slavnih „Freie Stimmen“, ko je priobčil neko vest „Slov. Národa“, katera poroča, da se je v Žabnicah na Kranjskem neki Matevž Ape obesil na ravno istem mestu, kjer je pred leti umoril svojo ženo. To se je namreč dogodilo v Žabnicah v Kanalski dolini na Koroškem in — v „Freie Stimmen“ se ni nič poročalo, kar kaže, da ta list nima v slovenski Kanalski dolini dosti svojih privržencev. „Mir“ je o tej stvari poročal v zadnji številki.

Podporno društvo za slovenske koroške visokošolce se ustanavlja v Celovcu. Rodoljube že sedaj opozarjamo, naj agitirajo za to prepotrebno društvo. Več prinesemo o tem prihodnjič.

„Barašč' 'lub“ u C'lovc' je na svojm ustanovn'm zbor', u s'boto zvečira p'r Cavz'n', zbrau za C'ril-Mato'avo družbo prouzaprou baraš'o, pa vend'r vel'o žumo 1 K 24 bel. Živio baračovje!

Izmed 947 koroških vojaških novincev leta 1904 jih je bilo 20 branja in pisanja neveščih, t. j. 2·1% proti 2·3% iz leta 1903. Največ jih pride na velikovški okraj, namreč 12.

Pasji kontumac se je v mestu Celovcu razglasil še nadalje za nedoločen čas.

Spominjajte se šentjakobske šole!

Za národno šolo v Št. Jakobu v Rožu so darovali: Neimenovan duhovnik na Spodnjem Koroškem 100 kron, Jože Jurjev iz Celovca 20; Fr. Mihl, župnik na Žihpoljah, 5; Val. Krigl iz Zahomca v Zilski dolini 5; Dr. Val. Janežič, c. kr. štabni zdravnik v pok., 102·60; Alojzija Kravanja v Št. Jakobu 2; J. Štikar na Kopanju 3; A. Pelnař, župnik v Št. Štefanu v Zilski dolini, 100; Miha Šlajhar iz Rožeka 2; Neimenovan duhovnik iz Celovca 6·60; Neimenovan duhovnik iz Celovca 20; M. Gröblaher, župnik Logoveški, 50; Goričnik Florijan v Glinjah, 2; Notranjska posojilnica v Postojni 50; **Zbirka mladine v Lešah in na Breznici 66·60**; Beljaški mladeniči 31 kron. Skupaj v tem izkazu 570 kron 80 vin. Najprisrčnejša hvala vsem darovalcem.

Matej Ražun, župnik v Št Jakobu v Rožu.

Št. Jakob v Rožu. V nedeljo zvečer je v Št. Jakobu pokalo; med domačimi fanti iz Bistrice in menda onimi iz Breznice je bil majhen prepir, kakor se govori. Naenkrat je dvakrat poknilo in Pirkov iz Bistrice se je nezavesten zgrudil na tla. Vendar je kmalu zopet prišel k zavesti in zdi se, da ni nevarno ranjen. Kako bo pa spoznal zdravnik, katerega so danes pripeljali iz Rožeka, bomo šele slišali. — Predora skoz Rožčico imajo samo še 288 metrov. Do sredi majnika upajo, da bodo skoz dodelano luknjo mogli videti na Kranjsko.

Reka pri Št. Jakobu v Rožu. Sedaj, ko se pomlad približuje in se bo vse zbudilo k novemu življenju, je potrebno, da pogledamo, kako je kaj naše življenje v národnem oziru. Kako kaj napreduje naše izobraževalno društvo? Z veseljem moram reči, da prav izvrstno. Ker se je občni zbor tako dobro obnesel, se je, kakor se sliši, sklenilo pri odborovi seji napraviti zopet večji shod na velikonočni pondeljek. Kraj, kjer se bo vršilo zborovanje, še menda ni določen. Tedaj se bo predstavljala igra: „Eno uro doktor“, katera se je že pri Rutarju v Dolinčicah tako izborno obnesla. Tedaj na svidenje na velikonočni pondeljek!

Reka pri St. Jakobu v Rožu. Dragi gospod urednik! Pri nas na Reki imamo tri gostilne, ali samo v eni najdeš slovenske časopise, v drugi pa imajo še celo nemčursko „giftno kroto“ na razpolago, zraven te ste pa še dve prikvakali v našo vas. Drage slovenske žene, ali boste še dalje trpele to, da bodejo vaši možje še dalje vlačili v hišo tako cunjo, katere pravi Slovenec in kristjan še v roke ne prime. Toliko za danes. Če pa ne bo pomagalo, bodemo jih navedli z imeni. — Ali veste kaj? Jaz vam bom pa še eno „skrivši povedal“. Ko sem šel pred par dnevi od Drave za potokom, zaslišim žalostno kvakanje. Zelo radoveden, grem gledat, in kaj zagledam? Na veji je visela, na pol v vodi, ptujska „giftna krota“. Jaz sem pa sam pri sebi rekel: ti bom že pokazal, in sem jo brcnil z nogo, da je šla po potoku v Dravo in naprej na Štajarsko v svoje nemčursko gnjezdo. Kakor sem pozneje izvedel, je ta krota nekemu mlinarju iz malhe padla, ko je nekaj na svojih jezeh popravljal.

Kapla v Rožu. (Kaj se učijo otroci na naši šoli?) V zadnjih številkah je „Mir“ malo osvetlil razmere na naših šolah. Koroške šole slovijo daleč po svetu kot prave mučilnice otrok, a slabše kakor je naša, pa gotovo ni najti po vsem Koroškem. Otroci, ki obiskujejo to šolo, že ne znajo več razločevati dnevnih časov. Srečal sem namreč dve deklici. Ko sem bil že mimo njih, zavpije starejša, ki obiskuje gotovo že tretji razred, za menoj: „gutn omt“, hotela je namreč reči: dober večer, a bilo je še-le 11 predpoldnem. Dragi slovenski starši! Kaj pravite vi k temu? Zadnji čas je, da stopite enkrat na noge, in zahtevate šolo, v kateri se bodo vaši otroci res kaj naučili in ne samo ponemčevali. Če boste take razmere še dalje trpeli, potem vaši otroci v kratkem ne bodo več vedeli, kdaj je jutro in kdaj večer. Tudi je dolžnost v svetinski občini izvoljenih dveh članov krajnega šolskega svèta, da storita svojo dolžnost, in poskrbita, da se bodo razmere na naši šoli vsaj nekoliko izboljšale.

Lipa nad Vrbo. (Predstava Jezusovega trpljenja.) Leta 1887. se je tukaj s pomočjo gospoda prošta Mariniča kot tukajšnjega župnika ustanovilo društvo z namenom uprizarjati Jezusovo trpljenje. Naslednje leto je društvo že pokazalo, če ne ravno umetnosti, vendarle spretnost nastopivši tudi drugod, na pr. v Borovljah, Kamnu, Podgorjah, Škocijanu, Gozdanjah, Štebnu, Tinjah in na drugih krajih. Dokaz, da so predstave jako ugajale, da so torej kmetje lipške okolice svojim nalogam bili kos, je hvalno pripoznanje veri in cerkvi ne ravno preprijaznih časnikov. Nravni uspeh je bil očiten, ali v gmotnem oziru se je bilo društvu vojskovati z dolgovi, ker dostojne priprave k taki igri precej stanejo, tekom časa se marsikaj pokvari in tudi prevažanje igralnih potrebščin se ne oskrbi zastonj. Vkljub temu in morda še iz drugih vzrokov se društvo več časa ni ganilo. Lani se je začelo probujati iz dolgega spanja. Škoda bi bilo vse izročiti v skrb moljem in trohljivosti, dolgovi pa se tudi ne zmanjšujejo. Politična oblast je lani takoj dala dovoljenje k predstavam in cerkvena oblast gotovo ne bo letos nasprotovala v zavesti, da se predstave vršijo dostojno in v prid ubožni cerkvi. V jezikovnem oziru se je knjiga, ki je podlaga igri, popravila, v prizorih se je skrbelo s časom in izobrazbo napredovati, in zato se društvo nadeja vsestranskega povoljnega uspeha. Dne 2., 9. in 16. mal. travna, ako bo lepo vreme, namerava društvo vsakokrat ob 2. uri popoldne začeti s predstavo Jezusovega trpljenja. Igra se vrši v Tomarivesi v lastni leseni hiši in traja navadno tri ure.

Gospa Sveta. (Skrb za krščanski nauk v šoli.) Na novega leta dan je bil tukajšnji krajni šolski svèt naprošen, da naj preskrbi za uboge otroke katekizme (srednje za III. razred, male za II. razred je g. katehet sam preskrbel), pa so že pretekli trije meseci, a zastonj čakajo katehet in otroci. Ko je katehet interpeliral g. načelnika krajnega šolskega svèta zaradi te stvari, se je ta skliceval na pomanjkanje sredstev — prazno blagajno, in da tudi ne ve števila potrebnih katekizmov. Rekel je, da se je treba obrniti na g. šolskega vodjo, ki najbolj pozna domače razmere šolo obiskujočih otrok. Ta je v svoji veliki skrbi za krščanski nauk, ali v sporazumljenju s krajnim šolskim svètom, ne vem, podelil otrokom stare katekizme, da bi jih najbrž rešil prahu, moljev in da se končno pomete s tako staro šaro. Res posnemanja vredno delovanje vseh šolskih organov za povzdigo krščanske vzgoje. Če pa se gre za pisalno orodje, berila, računice in druge šolske potrebščine, to se vse pravočasno preskrbi in se ne toži o prazni blagajni, potem je kar polna. G. katehet, ki je vsi tukajšnji inteligenci trn v peti, naj se trpinči s starimi katekizmi ali naj sam za take reči skrbi. Zares sem radoveden, koliko časa bo treba, da bi se iz Celovca v Gospo Sveto poslalo nekaj katekizmov. Kadar se to zgodi, precej objavim.

Koroška pošta in slovensko naslovljena pisma. Dobil sem pismo iz Barkovelj pri Trstu. Naslov je bil pravilno napisan, a slovenski. 15. marca je bilo pismo oddano, 16. je dospelo na Koroško. Potem pa je romalo do 25. marca (!) okrog, predno je prišlo na pravo mesto. Našlo je vse kraje, ki imajo sv. Štefana za patrona in tudi druge. Bilo je v Zilski dolini, na Brnci, v Maloščah, v Brežah, v Labudski dolini, dvakrat na Vrbi in končno vendar v Vovbrah. Pisec in sprejemnik pisma imata morda vsled tega škodo, pa kaj to briga nemčurske in nemške poštne uradnike in uradnice? Drugo pismo je bilo uradno, naslovljeno na Radiše, kjer je vendar c. kr. poštna nabiralnica, za katero bi morali poštarji morda vedeti. Ali prišlo je močno poškodovano nazaj z opazko, da ne vedo kam ž njim! Trezno misleč človek se kar načuditi ne more, s kako sirovo predrznostjo prezirajo nasprotniki nas Slovence. Na Dunaju, pri deželni vladi, pri okrajnih glavarstvih, pri deželnih, okrajnih in krajnih šolskih svetih, v občinskih odborih, v poštnih in šolskih, da, celo v — cerkvenih uradih, pri sodnijah, davkarijah, v trgovinah, kavarnah in gostilnah, v javnosti in v zasebnem življenju, pri zborovanjih in volitvah, vse, vsepovsod! Dasi so si posamezne nemške stranke med seboj v neštetih točkah v laseh; v vojski proti nam Slovanom in osobito Slovencem so edini. Kaj je nekoč očital Heine Börneju in njegovim pristašem? Nekoliko spremenjeno bo označilo dobro današnje Nemce:

„Selten habt ihr mich verstanden,
Selten auch verstand ich euch;

Nur, wo wir beim „Slavenfras“ uns fanden,
Da verstanden wir uns — gleich.“

Ako bode Bog Nemcem in nemškutarjem odpustil krivice, ki jih delajo nam, tako bo nam gotovo tudi odpustil, ako se z vso odločnostjo vendar enkrat začnemo potegovati za svoje — pravice.

Iz velikovškega okraja. (Lopovstvo.) V sredo, 29. marca, je bil v Velikovcu navaden tržen dan in vrhu tega vojaški nabor. Na sejmu je bil tudi Črčijev sin iz Krčanj, tih, miren mož, ki nikomur ni lasa skrivil. Pred par leti je doslužil vojake, torej je bil v najboljših letih. Domu grede so ga nemški pustriški fantje, ki so šli z nabora, pošteno nabrljani in našnopsani, v gozdu blizu Helldorfovega grada „Hiršenau“, popolnoma na lepem in pri belem dnevu napadli. Pehali so ga z noži, obrcali s škornji in mu nazadnje razklali črepinjo s kamenjem. Ubožčka so spravili v grebinjsko sirotišnico. Ali bo okreval, ali je že umrl, mi ni znano. Pravijo, da so se ga suroveži lotili zgolj zato, ker je bil Slovenec. Če je to res, potem krepki „heil“ nemški kulturi! Tri zločince imajo že pod ključem.

St. Rupert pri Velikovcu. (Karol Rak †.) Dne 22. sušca t. l. preminul je po sedemmesečnem hudem bolehanju Karol Rak, veleposestnik in tovarnar na Ruštatu pri Velikovcu, star 50 let. Rajnik je bil vedno steber nam nasprotne stranke v velikovški okolici, sicer pa prav dobrotljivega srca. Umrl je prav krščansko, prejel je na smrtni postelji štiri sv. zakramente na enkrat, dal se je namreč tudi poročiti in svoje nezakonske otroke prepisati na svoje ime. Njegov pogreb je bil prav veličasten, udeležili so se ga, ker je bil rajni tudi član krajnega šolskega svèta velikovškega, otroci nemške mestne šole, in vsa mestna gospoda velikovška s pevskim društvom, koje je zapelo ob grobu žalostinko. Lahka mu zemljica!

Vovbre. (Nesreča in drugo zlo.) V četrtek, 30. marca, se je igrala kopa otrok v spodnji vasi ob potoku. Ker se pri sedanjem toplem vremenu v vovberških Rutah sneg močno tali, je potok narastel, da ga je bila polna struga. Strmoglavil je vanjo poltretje leto star otrok Marija Šlaper in izginil v valovih. Pod mostom pred Vegantovo gostilno je obtičal. Most so morali razdreti. Predno so pa to izvršili, je bilo dekletce že mrtvo. Vzrok nesreči je pomanjkanje nadzorstva. Kako naj tudi drugače mislimo? Mati, ki si ne stori nič iz tega, da prinese kar po vrsti osem nezakonskih otrok, kljub temu, da jo itak tare silna beda, se tudi potem za otroke dosti brigala ne bo, in se tudi dosti ne more, ker ji je treba prislužiti kruha. Pa da bi bila ta edina! Koliko jih je drugih, ki imajo pol tucata in več nezakonskih otrok. Enega pa ima skoro vsako dekle, ki je 20 let staro, naj je potem gostija, dekla ali — kmetska hči. Kar jih je nepokvarjenih, bi jih lahko zapeljal na samokolnici na kako svetovno razstavo. Žalostno pa resnično! In še ponosne so na to, nikar, da bi jih bilo morda malo sram. Ni je take vmes, ki bi s Prešernovo nezakonsko materjo tužno tarnala:

Oče so kleli — tepli me,
mati nad mano — jokali se;
moji se mene — sram'vali so,
tuji za mano — kazali so.

Zato je zdaj v šoli med 118 otroci več nego polovica nezakonskih. Uboga deca! Tužna Vovbranom majka!

Iz Podjunske doline. (Sad naših šol.) Slučajno dobim v roke dopisnico, katero je pisal mladenič, ki je pridno hodil sedem let v toliko hvaljeno nemčursko šolo. Koliko se je ta mladenič naučil, res prav jasno kaže ta njegova pisava. (Pisano je namreč tako, da je ena črka nemška, druga pa slovenska.): „So misarcu go vori Nailubeišisiti pa tudi va Mvoši Mreve li Ho Nočnepraznihu dabili vsivesili jas zili — M dabibila temu Nove Moleti bolzvestakakosipaute Mstarem tenebolji rivavo.“ — Res, ponosni ste lahko na tak sad, vi slavni ponemčevalci naših šol, posebno pa tisti Palla, ki ima vedno polna usta hvale za te šole. In kako morejo potem Dobernik, Lemiš, Oraš in drugi na Dunaju trditi, da je naše koroško ljudstvo zadovoljno s takimi šolami, in farizejsko hvaliti velike uspehe teh šol. Dà, krasni so ti uspehi; razjokal bi se nad njimi! Pa kako bi tudi bilo drugače: slovensko se ne poučuje, nemščine se pa toliko nihče ne nauči, da bi mu mogla kaj koristiti! Skoraj polovica šolskega časa se porabi za učenje nemškega pravopisja. Ali vkljub temu je toliko take pisave, kakor ona zgoraj, ki ni ne slovenska ne nemška, pač pa kitajska. In temu ni vzrok zabitost slovenskih otrok, temveč le uravnava šol in pa nemški mihelj in njegova krivica.

Klanče pod Rebrco. (Modra krava.) Neki najemnik je kravo kupoval. Ogledoval je krave tupatam, pa šel je še včasih v Velikovec. Na sejmu v Velikovcu, na dan sv. Miklavža, kupil je kravo, pa jo je spet na sejmu takoj prodal in prišel je prav natrkan domov. Po dolgem času se mu je posrečilo, da je kupil kravo in jo odgnal proti domu. Ali nabasal se je tudi nekaj šnopsa, da ga je težko nosil. Privozil pa je za njim sosed z vozom in dejal je oni svojemu sosedu: Spustil bom kravo pred kobilo in midva se bova pa peljala. In tako se peljeta nekaj časa naprej. Ali krava si je pač mislila, da lahko počasi pride na svoj novi dom in švignila je v stran. „No zdaj pa moram še z voza. Boš malo počakal, da kravo vlovim.“ Ali sosed je cuknil za lojke in šlo je, da se je kar kadilo. Mož je gnal kravo, ali žganje mu je delalo preglavico. Metalo ga je z ene strani pota na drugo stran, a končno ga je popolnoma vrglo. Mož je obležal. A pametna krava ga ni pustila samega. Postopala je okrog njega kake 3 do 4 ure in ga zvesto stražila, dokler se ni zbudil. Ko je spoznal svojo žival in se spomnil, da je bil na semnju v Velikovcu, se vzdigne in roma dalje. Ob 4. uri sta dospela mož in krava domu. Ali še ni bilo konec nesreče. „Baba auf! krava je tukaj!“ Žena hitro vstane in odpre vrata, ali mož je bil naslonjen na duri in ko jih žena odpre, se prevrne v vežo cel mož brez klobuka, kakor je širok in dolg. Kravo je prignal, klobuk pa je zgubil, ali pa mu ga je krava snedla. Pametna je bila dovolj.

Ruda. Popoldne dne 23. sušca se je tu ponesrečila Julijana Maierhofer, 10-letna pridna hčerka gospoda Jožefa Maierhofer, p. d. Škofa na Rudi. Ko je prišla iz šole domu, hitela je s svojo mlajšo sestrico Ančiko v hišni mlin. Mlinar ju je še svaril, naj se ne motate tam okrog, ker je nevarno, ali deklici se na to svarilo nič ne zmenite. Julijana zleze gor k železnemu vretenu, ki goni mlatilnico, se zamota z obleko v vreteno in to jo potegne s seboj in suče nekaj minut zelo hitro okrog sebe. Čeravno mlinar hitro pride na pomoč in vodo ustavi, je vendar deklica bila že močno ranjena. Brezzavestno jo ponesejo domu, kjer prejme še sv. poslednje olje in kratko potem vpričo duhovnika in žalostnih svojih staršev izdihne svojo nedolžno dušico.

Strojna nad Prevaljami. Nekoliko je tudi že pri nas skopnel sneg. Ob pustu ga je bilo, da ni bilo mogoče nikamor iti, še manj voziti. Ljudje so jako nepraktični in si niso naredili poti, dokler je bil sneg svež in mehek. Pozneje so jih morali delati z veliko težavo. Tako že je sedaj mogoče hoditi tudi poštenemu človeku, ki ne ve in ne more letati na metli po zraku, kakor čarovnice na Klek. — Prihodnjim šolskim letom dobimo baje šolo. Prav, a naj bo res razmeram primerna. Če bi hotela gospoda, da se deci vbija v glavo sama nemščina, nič ni treba šole, ker je pri tem itak trud in denar vržen v vodo.

Občinskim predstojništvom in njihovemu uradništvu!

(Resna beseda županom, občinskim odborom in vsem, katere stvar zanima.)

Občine v današnji obliki obstojajo šele komaj pol stoletja. V početku je bil njih delokrog omejen le na malenkostna opravila, kratka pojasnila, dopošiljatve posameznikom itd. Kmalu pa se je nenadoma razširilo delovanje občinskih uradov; to pa kot nasledek novo ustanovljenih uradov in razvoja državnih in deželnih potreb sploh.

Vprašajmo pa se sedaj, kako da se razpredeluje to vzajemno delovanje in pa kako se razdeluje za vsa ta opravila nagrada?

Država je ustanovila celo vrsto novih uradov, pomnožila število uradnikov, katere — posebno opravitelja na višjih mestih — nenavadno visoko plačuje. Če k temu še vpoštevamo, da se njih delo nič ni pomnožilo ali vsaj primeroma z ozirom na njih povišano plačo ne; če se tem uradnikom dajejo dopusti in vsakojake druge olajšave; če pomislimo, da se je od 1860. leta število uradnikov v državni službi podvojilo in izdatki za nje skoro štirikrat pomnožili; in še končno opozarjamo na ogromne in večkrat nepotrebne vojaške izdatke, potem se pač moramo nehote vprašati, kako da se je v tem oziru reševalo, oziroma se še rešuje, vprašanje glede občinskih uradov.

Kar se dela tiče, se vsi državni, deželni in sodnijski uradi naravnost kosajo, kdo bi občini napravil več sitnosti. In pri tem menda misli vsak urad, da je občini le za njega skrbeti!

Vsakdo, ki je opazoval delovanje občinskih uradov zadnjih 30 do 40 let, prepričal se je, v koliko se je pomnožilo delo občinskih uradov, posebno kar se tiče polaganega vsiljevanja onih opravkov, katere bi morali oskrbovati državni uradi.

In kakšno plačilo prejemajo za to preobloženost občinski predstojniki?

Zakon sicer pozna dobro župane in občinske predstojnike, on jim daje vsakojake predpise ter nalaga kazni za vse mogoče in nemogoče prestopke, o plačilu za njih trud, za izgubo časa in njih odgovornost pa neče vedeti ničesar.

Občinskega uradnika ali tajnika, ki mora neposredno ali posredno nositi breme, katero mu nalagajo nepravno državni uradi, zakon seveda ne pozna!

Državni uradnik je za vsak uradni čin plačan in ima svojemu poklicu dostojno nagrado. Če naloženih mu opravil ne more rešiti sam, se mu prida pomočnik. Občinski uradnik pa mora prevzeti vsako, če še tako obširno delo, katero mu vsili državni opravitelj, in nihče ga ne vpraša, če-li spada dotični opravek v njegov delokrog ali ne. Naravno je, da sme občinski uradnik zahtevati iste pravice, ki jih uživa državni uradnik, saj vendar oba delata za državo, da, prvi je celo v ožji zvezi nego poslednji. Če pomislimo, koliko milijonov potrosi država za visoke svoje uradnike, ki so le večkrat samo za parado, zakaj bi tudi onih svojih podanih za zasluženo delo primerno ne odškodovala?!

Skratka: država je občinskim uradom prava pravcata mačeha!

Leta 1901 ustanovilo se je v Žalcu pri Celju „Društvo avtonomnih uradnikov in uslužbencev za slovenske pokrajine, to je za Štajarsko, Kranjsko, Koroško, Istro in Primorsko.“

Pisalo se je o tem društvu dovolj. Ker je zanimanje od strani interesentov za to društvo do danes še vedno prežalostno, naj bode povedano na tem mestu, da je organizacija avtonomnih uradnikov in tudi združena z občinami v Avstriji velevažna. Vsak stan je danes organiziran in ima svoja društva, v katerih vsak posamezni ud skupno deluje za napredek, oziroma za zboljšanje svojega stanja, zakaj se ne bi potem družili tudi avtonomni uradniki?

Gotovo se sme reči, da tudi avtonomnemu uradniku za njegovo delazmožnost pristoja urejena služba in primerna plača, da bi on kakor tudi njegova rodbina sedaj in enkrat dostojno živela.

Ker pri večini ni slučaj, da bi bili v svoji službi zase in svojo rodbino po svojem znanju in delazmožnosti dostojno preskrbljeni, kar jim gotovo pravično pristoja, ampak so njihovi dohodki tako malenkostni, da se le komaj preživijo in sicer le tako dolgo, dokler so še čvrsti in zmožni za delo; in v slučaju, da je eden ali drugi toliko srečen in nekaj premoženja imenuje svojega, je vsled teh slabih dohodkov (plače) primoran že preje isto dodati in na starost, ko je ob vse prišel, je njemu edina pot odprta, tako dolgo stradati, da ga objame žalostna smrt, ali pa z lajnami od hiše do hiše beračiti.

Peticija za peticijo se je od strani avtonomnega uradništva Avstrije pri ministrstvu kakor tudi že pri različnih deželnih vladah vlagala, s katerimi se je prosilo za zboljšanje našega žalostnega stališča; a zaman. Obljubljevalo in zatrjevalo se je le vedno od strani merodajnih oseb, da so željam tega uradništva prijatelji, a je tudi pri teh obljubah in zagotovljanju ostalo, kajti mi stojimo še danes na istem stališču za zboljšanje, katerega smo že pred 20 leti prosili.

Na ta način je torej ves up na pomoč od strani državnih oblasti izginil in avtonomno uradništvo ima sedaj le dvoje na izbiro, ali naj še zanaprej te slabe razmere trpi, ali pa se hoče vendar enkrat vzdigniti in svoje pravice energično zahtevati, ker vendar mora vsega tega enkrat biti konec, tako tudi onih obljub, s katerimi smo se leta in leta tolažili.

In gotovo je tudi popolnoma prav, da se država zanima za to in gotovo bi ji moralo biti na tem ležeče, da bi se razmere avtonomnih uradnikov tako uredile, da bi jim bilo mogoče človeško živeti, da bi jim bila bodočnost zagotovljena in da bi bili na starost preskrbljeni, ker vendar se mora pomisliti in pritrditi, da gre večina dela, katero se tirja od teh uradnikov, na rovaš države, katera zahteva leto za letom od njih večjih zmožnosti in več dela.

In namen društva avtonomnih uradnikov je, doseči zboljšanje razmer, ali nikakor ne le od občin samih, ampak od teh skupaj z državo in deželo, za katere se v prenešenem delokrogu, kakor že rečeno, največ deluje od avtonomnih uradov.

Pa kaj pomagajo društvena pravila, če imajo gospodje kolegi premalo zanimanja za društvo, čeravno je stanovska zavednost najboljša vez, naša najboljša organizacija.

Kakor ima v državi vsak državljan ne le pravice, ampak tudi svoje dolžnosti, katere mora tudi izpolnjevati, če hoče svojih pravic uživati, tako ima tudi vsak avtonomni uradnik moralično dolžnost, da po svoji moči pripomore k srečnemu izidu našega delovanja in naj ne ima vendar nikdar osramotljive in poniževalne zavesti, živeti le od dela drugih.

Vsi oni, ki še niste udje našega društva, in ki ste našemu velikemu trudu zelo oddaljeni, spomnite se vendar enkrat svojih, sicer ne postavnih, pač pa moralničnih, torej nič manjših dolžnosti in postanite vendar soborilci v boju za naše dobro pravo! Kot zvesti avtonomni uradniki in dobri

Avstrijanci se hočemo z združenimi močmi, z orožjem zavednosti in razuma pošteno bojevati in to tako dolgo, da dosežemo že zdavno zaželjeni cilj.

Vzemimo na primer društveno stanje drugih društev, — posebno v drugih državah, — ki šteje eno nad tisoče udov, in društvene blagajne so v prid istih bogate. Naj tudi mi ne zaostanemo v delovanju drugih kolegijalnih društev, ki so po svoji okretnosti že velike uspehe dosegla in še tudi bodo dosegla; srce veselja igra človeku, ko vidi kako se ti vrli možje združeno bojujejo in z združenimi močmi naprej hrepenijo in poznajo le eno geslo in to je: vsi za enega in eden za vse!

Sicer se je o vprašanju odškodbe občin za delo v prenešenem delokrogu dovolj že v državnem zboru razpravljalo in državi se je tudi že zdavnaj zaukazalo v tem smislu nekako postavo predložiti; ali lahko si je misliti, kake predloge bode država stavila, katera nima nikdar za tako vprašanje posluha; ista bode mislila, da občine, katere so dosedaj popolnoma brezplačno sodelovale, so lahko in morajo biti z najmanjšim darilom zadovoljne! Zato je mogoče v tej zadevi le združeno in sicer občine, njih predstojništva s svojimi uradniki vred kaj doseči!

Naj končno torej ne bode pozabljeno, da vse tiste gospode kolege, ki še niso pristopili k našemu društvu, poprosimo, da prejkoprej postanejo udje taistega. Naj vendar ti kolegi pomislijo, da društvo ne deluje samo le za svoje ude, ampak tudi onim pridejo naši uspehi v dobro, ki so danes še zelo od nas oddaljeni.

Storili smo svojo dolžnost, ko smo osnovali društvo na tako široki podlagi, ko smo ustvarili organizacijo, v kateri lahko deluje vsak posameznik za našo sveto stvar.

Vsak autonomni uradnik naj torej goji združnost in tovaršijo in s tem doprinaša svoj del k povzdigi in obrambi stanovske zavednosti, ki nam je skoraj popolnoma izginila, vsak naj vsadi za to vso svojo moč, in kjer moč posameznika ne zadostuje, združi naj isto s svojimi kolegi.

Društvo avtonomnih uradnikov in uslužbencev za slovenske pokrajine.

Društveno gibanje.

Hranilno in posojilno društvo v Celovcu priredi svoj redni letni občni zbor v četrtek dné 13. aprila ob $^1/_2$11. uri v posojilničnem uradnem prostoru, Pavličeve ulice št. 7. Dnevni red: 1. Poročilo o letnem računu. 2. Volitev odbornikov. 3. Slučajni nasveti. *Odbor.*

Kazaze. (Posojilnica.) Dné 12. sušca imela je tukajšnja posojilnica in hranilnica svoj 4. redni občni zbor. Delovanje v preteklem letu je bilo sledeče: Vseh prejemkov je bilo 17.434 K 65 vin. vseh izdatkov 17.325 K 02 vin. Torej je znašala gotovina v blagajni koncem leta 1904: 109 K 63 vin. Zadružnikov je pristopilo 7 z enim glavnim in 6 opravilnimi deleži. Vseh zadružnikov je bilo koncem leta 37; izstopil ni nobeden. Novih hranilnih knjižic se je izdalo 11, uničilo 7, torej jih še ostane 40 za 16.969 K 47 vin. vlog in iznaša povprečna vloga 424 K 24 vin. Posodilo se je 16 zadružnikom, 3 so pa posojilo popolnoma vrnili; dolžnikov je torej 44, ki dolgujejo 16.650 K ali povprek 378 K 41 vin Čistega dobička je bilo 73 K 96 vin., ki se po sklepu občnega zbora priklopi rezervni zakladi, ki znaša sedaj 393 K 64 vin. Uradna ura je vsako nedeljo od 3. do 5. ure popoldne. Z izjemo, da je bil za bodočega načelnika izvoljen g. Simon Tratnik, dosedaj odbornik, za namestnika pa dosedanji načelnik g. J. Glinik, in za tajnika J. Pšeničnik namesto izstopivšega č. g. J. Trunka, bil je potrjen stari odbor soglasno. Denarnega prometa je imela posojilnica 34.869 K 30 vin. Delokrog je omejen.

Dopisi.

Iz Št. Jakoba v Rožu. Nas Rožane je prav razveselil napredek našega lista „Mira“ od novega leta sem, sploh pa, odkar je „Mir“ dobil novega urednika. Saj se je bilo že marsikomu zazdelo, da hoče „Mir“ in ž njim Koroško Slovenstvo čisto zaspati. Novo leto pa je oživilo naš list in ž njim vred naš národ. Zanimanje za slovenski časnik raste od dne do dne, in mislim in upam, da bode to čutilo tudi upravništvo v tem, da bode pristopilo dosti novih naročnikov. Vendar se nam zdi, da s tem uspehom še ne smemo biti zadovoljni. Če hočemo Nemce kolikor toliko dohajati, stremiti moramo po tem, da naš list napreduje dalje. Lepo bi seveda bilo, ako bi „Mir“ izhajal ne samo enkrat, temveč dvakrat na teden; vendar bojimo se, da bi dvakratna pošta list preveč podražila, tako, da bi ga naše revno ljudstvo ne moglo več naročevati; saj se mnogim ljudem, čeravno to niso ravno najsiromašnejši, list že sedaj predrag zdi. Pač pa bi se list lahko razširil po obsežnosti. Ali bi ne bilo mogoče, da bi list imel več strani, recimo namesto šestih osem strani, ako bi se odmerilo ob enem več strani naznanilom, katerih bi naš list, kot kmetski list in ob enem kot organ slovenske duhovščine, lahko mnogo več dobil in prinašal, ako bi se upravništvo potrudilo pri raznih agentih za inserate. Z naznanili bi se pa ob enem pokril dober del stroškov, tako da bi se ne mogel naš list toliko podražiti. Tudi bi bili odličnejši rodoljubje in tudi mi národnjaki na kmetih radi pripravljeni, prispevati kaj denarja za razširjenje lista; stvar političnega in gospodarskega društva bi bila, da začne akcijo za to stvar in nabiranje.

Morda bi se dalo stvari pomagati tudi drugače. Ne bi bilo li mogoče, da bi iz „Mira“ nastalo dvoje listov po obliki „Slovenca“ in „Domoljuba“, „Kärntnerice“ in „Landbote“? „Mir“ bi za premožnejše rodoljube izhajal večji in po 2 ali 3 krat na teden, poleg njega pa majhen preprost listič, ki bi bil bolj dober kup, kakor je na primer „Domoljub“, in ki bi izhajal samo enkrat ali dvakrat na mesec. Tako bi imel vsakdo svoje: oni, ki si želi večjega lista, svoj olikanejši, inteligentnejši in večji, čeravno malo dražji list. S tem bi bilo vsestranskim potrebam najbolj ustreženo. Število Slovencev na Koroškem je pa hvala Bogu še toliko, da izhajata, ako se za nje res pošteno agitira, lahko obadva lista. Samo da mi za naš „Mir“ vse premalo agitiramo. Zahtevajmo ga po vseh gostilnah in kavarnah, kamor zahajamo! Zahtevajmo od vseh trgovcev in obrtnikov, pri katerih česa naročimo, da si tudi oni držé „Mir“, sicer jim pa kot nenárodnim obrnimo pravočasno hrbet! Vi pa, ki odločujete v teh stvareh, Vam odličnjakom, kličemo: „Ne nazaj, ves čas le naprej, dokler je še vetra kej!“

Od nekod. (Spomin na šolska leta.) Kdo se ne bo z veseljem spominjal prvih let nežne mladosti, ko je tekal celi dan zraven očeta in matere, jim delal zabavo pri težkem delu itd. In pozneje, ko je hodil v šolo, kjer se je toliko lepega — ne, — ne, stoj! — Kje smo se na Koroškem učili kaj lepega, kaj koristnega v šoli? Kdo more to reči, da bi se ne lagal?

Osem dolgih let smo se hodili menda za norce učit v šolo. Nemško smo se morali učiti prej nego smo slovensko, svoj materin jezik prav znali. In zdaj, ko smo izstopili, ne znamo nobenega prav. Vbijali ste nam v glavo tuje računstvo, tuje pravopisje, tuje zemljepisje, prej nego smo ta tuji nemški jezik znali. To je pač ravno toliko, kakor če bi kmet hotel žito žeti prej nego ga je vsejal. In še ni bilo dosti. Prepovedali ste nam v prosti uri slovensko govoriti. In nazadnje: še moliti smo morali v šoli nemško. Res lepa reč!! In tako smo se osem let učili v vaših šolah, prej nego smo se izučili za popolne tepce, da nas morete sedaj ob vsaki priliki in nepriliki to imenovati. In sedaj — naj bi imeli blag spomin na šolska leta, katerih se moremo spominjati le z največjo žalostjo in srdom za zapravljeni čas.

Vi gospod Palla in vsi drugi, ki ste kolikor toliko pomagali k napravi kletih sedanjih spodnjekoroških šol, poslušajte! — Vi ste nas oropali za našo zlato mladost, za čas, ki nam je bil odmerjen za izobrazbo! Vi ste vzrok, da moramo ostati brez toliko potrebne izobrazbe, da moramo biti neizobraženi neredneži. Osem let ste nam vbijali v glavo te bedarije s svojo nemščino. Koliko dobrega bi se ta čas mogli naučiti v pravi šoli.

Pa kaj! Ob teh spominih — preklinjali bi skoraj one, ki so nas oropali za naše najdražje. Proč je naša mladost, čas za uk. Sedanje delo nam ne dopušča mnogo, da bi se izobrazovali, da bi za šolami popravljali, kar so nam one pokvarile. Zdaj smo ob vse. Potem se boste pa spet šopirili tam na Dunaju, da so koroške šole najboljše. Seveda tam, kjer se dobri, pridni otroci vzgajajo za — tepce, tam je najboljša šola. *Slovenski kmet.*

Gospodarske stvari.

Razkuževanje hlevov, mlekarskih in sirarskih prostorov.

(Po „Kmetovalcu“.)

Po stenah, orodju in lesu mlekarnic in sirarnic, po hlevih se rado naseli na milijone majhnih prebivalcev, ki jih s prostim očesom ne vidimo. To so glivice, ki so tako majhne, da jih gre na 1 mm^3 več tisoč. Te glivice pridejo potem v mleko, maslo in sir, in ga kvarijo; včasih naredijo po mlekarnah velikansko škodo. Neka vrsta teh glivic povzroča, da se mleko kisa, posebno pri hudi vročini, in to je za mlekarstvo velika škoda, da se mleko ne drži dalj časa. Zopet druga vrsta teh neprijateljic povzroča, da ima mleko različno nenavadno barvo in okus, kakor n. pr. sivo, rdeče, grenko mleko. Če smetana včasih par ur stoji, postane grenka; tudi maslo iz take smetane je grenko. Da se smetana večkrat ne umede, da sir dobi slab in grenak okus, vse to povzročajo večinoma te male glivice. Kako neprijetno in velike škode je, če se smetana dalj časa ne umede; koliko se naredi s takšne smetane manj masla, potem pa še tisto ni skoraj za drugo rabo, kakor za kuhanje. Seveda niso zmiraj temu samo glivice vzrok, ampak tudi nepravilna toplina ali pa nezdravo mleko. Več vrst živalskih in človeških bolezni povzročajo glivice, kakor na pr. prasičjo rdečico, jetiko, pljučne bolezni, zvrženje krav itd.

Da bi pa te sovražnice pokončali, smo dosedaj rabili različna sredstva, vendar pa ne popolnoma z uspehom. Je pa neko novo sredstvo, ki se z velikim uspehom rabi, to je formaldehid.

Formaldehid je plin, in se dobiva z vodo zmešan kot 40%na tekočina, ima čuden okus po hrenu. Za navadno rabo se jemlje 1—2%, ki je čisto neškodljiv za živali in ljudi; v večji zmesi bi pa vendar škodoval in je zato previdno z njim ravnati.

Njegova lastnost je, da pomori mrčes in glivice, kjer se z njim namaže. On se pa veže tudi z drugimi plini in s smradom, ki se razvijajo pri gnitju. Formaldehid torej zadržuje gnitje in dela les in druge reči bolj trpežne.

Za razkuževanje se jemlje 1—2%na tekočina, to je $2^1/_2$—5 delov 40%ne raztopine, ki se dobiva v trgovini, se dene v 100 delov čiste vode.

Ravna se z njim tako-le:

V hlevu se odstrani vsa živina in orodje, v mlekarni pa sir, mleko, maslo, orodje, deske in police in se vsa okna in vrata dobro zapro; plesnive, razpokane deske in stene se dobro skrtačijo in ostržejo. Potem pripravimo tekočino v kad ali pa v odprt sod in jo dobro premešamo. Potem vzamemo škropilnico, kakršne rabimo v vinogradih ali pa pri drevju, in poškropimo vse stene, tlak, strop. Če nimamo škropilnice, lahko pobelimo z navadnim zidarskim čopičem; vendar je to bolj zamudno.

Paziti se mora, da se vsi deli dobro zmočijo, da pride posebno v razpokline zadosti te tekočine. Potem tak prostor ostane 7 ur dobro zaprt, in nato se zopet dobro prezrači, da se izgubi duh. Če imajo prostori za sir premalo oddušnikov, da se duh prepočasi izgublja, tedaj zmočimo stene s snažno vodo. Če moremo, napolnimo prostor z amoniakom, in v kratkem izgine duh. Dokler se ta duh ni popolnoma izgubil, se ne sme v tak prostor postaviti ne mleko, ne maslo, niti sir. Manjše orodje se pa dobro z njo omije. Naposled, ko se posuši, se še enkrat vse orodje splakne z mrzlo vodo.

Tako ravnanje je čisto neškodljivo in se priporoča, da se v mlekarnicah, sirarnicah, hlevih in drugih shrambah večkrat rabi. Tudi stroški so prav majhni. Legvart.

Književnost in umetnost.

Krsnik Janko, zbrani spisi, 7. in 8. snopič. Broširano 5 K, po pošti 5 K 20 v; eleg. v platno vez. 6 K, v pol franc. vezbi 7 K, po pošti 30 v več. — Izmed starejših slovenskih pisateljev se je národu gotovo poleg Jurčiča najbolj priljubil Krsnik, katerega zbrane spise sedaj izdaja Schwentner-jeva knjigarna v Ljubljani. Dosedaj je izšlo že s sedaj omenjeno knjigo 8 zvezkov Krsnikovih spisov, katere toplo priporočamo v nakup našim bralnim in izobraževalnim društvom. Ti spisi bodo gotovo ugajali vsakomur, a poleg tega je tudi vnanjost knjige jako prikupljiva. Vsi izišli zvezki se še dobijo pri založniku L. Schwentner-ju v Ljubljani.

Razne stvari.

Otroka skuhala. Pred nekaj dnevi je kopala v Siemianowitzu v zahodni Prusiji, neka žena svojega dveletnega otroka, istočasno pa hotela iti v prodajalno. Da bi se voda ne shladila, je postavila kovinasto banjo z otrokom na sredo ognjišča, kjer je gorel le slab ogenj, na katerega je pa ravnokar naložila novega oglja. Medpotoma je srečala žena neko prijateljico, s katero sta si imeli toliko zanimivega povedati, da je mati pozabila na svojega otroka in banjo. Ko je prišla čez kake pol ure domov, je zagledala strašen prizor: voda v banji je vrela, v njej pa je ležal mrtev otrok skuhan.

Kupujte národni kolek!

Duhovske zadeve. Župnijo Grabštanj je dobil čast. g. Štefan Bayer, župnik v Pokrčah; župnija Pokrče je razpisana do 6. majnika t. l.

Listnica upravništva.

Ker se bodo v kratkem naslovi naročnikov „Mira“ na novo natisnili, uljudno prosimo, da nam dotični naročniki, ki želé imeti na istih kake spremembe, bodisi gledé imena ali kraja, to blagovolijo nemudoma naznaniti, da se jim more po želji ustreči. *Upravništvo „Mira“.*

Vodja igre

„Jezusovo trpljenje"

v Lipi nad Vrbo naznanja, da se bo ista postna igra predstavljala v Tomarivasi dné 9. in 16. mal. travna t. l. vedno ob 2. uri popoldne.

Krojaškega pomočnika

sprejme takoj ali pa po Veliki noči za stalno v službo **A. Klančnik,** krojač na Suhi (pošta Lavamünd) Koroško.

Službo cerkovnika in organista

v Porečah ob Vrbskem jezeru se oddá. Kdor želi to službo dobiti, naj se obrne na tamošnji župnijski urad.

Župnijski urad v Porečah ob Vrbskem jezeru.

Apno

1. vrste, 100 odstotno, v velikih kosih, se dobiva pri podpisanih na vagone ali vozove, voznine prosto do gradbenega prostora, po najnižjih cenah ob vsakem času.

Ant. Schmauzer, Annabrücke. Ign. Teyrowsky, Galicija.

Železniška postaja Grabštanj.

Šunka s kožo, kilo po 1 gld., brez kosti po 1 gld. 10 kr., **plečeta** brez kosti po 90 kr., **slanina** in **suho meso** po 80 kr., **prešičevi** in **goveji jeziki** po 1 gld., **glavina** brez kosti po 45 kr.

Salame **dunajske** po 80 kr., à la krakovske, fine, po 1 gld., iz šunke zelo priljubljene po 1 gld. 20 kr., à la ogrske, trde, po 1 gld. 50 kr., **ogrske,** fine, po 1 gld. 80 kr. kilo. — **Velike klobase** ena 20 kr.

Slivovka, brinovec, pristen, liter od 70 kr. do 1 gld. 20 kr.

Natorno brinovo olje in **brinov cvet** liter po 1 gld. 60 kr.

To priznano dobro blago pošilja po povzetji od 5 kil naprej prekajevalec in razpošiljalec živil

Janko Ev. Sirc v Kranju.

BRADY jeve prej Marijaceljske želodčne kapljice

zaradi svojega **poživljajočega** in **krepčajočega učinka** na prebavne telesne dele se obče priporočajo, kedar se **nima teka pri jedi,** pri **slabem prebavljanju in drugih želodčnih boleznih.**

Zahtevajte v lekarnah izrecno le

Brady-jeve želodčne kapljice.

C. Brady, lekarna pri ogrskem kralju, Dunaj, Fleischmarkt 1.

Naturni brinjevec,

enoliterske steklenice po 2 kroni 50 vinarjev razpošilja **France Pustotnik,** žganjekuhar in posestnik v Blagovici, pošta Lukovica na Kranjskem.

Častitemu občinstvu velikovške okolice se priporočam **za stiskanje olja.** Obljubljam točno postrežbo. Voz imam vsako sredo pri studencu na glavnem trgu. Spoštovanjem

Jurij Kumer, mlinar na Važenbergu.

Java kava

direktno od pridelovalca.

Pošilja se **5 kg vrečica,** colnine prosta, brez vseh stroškov na vsako poštno postajo.

Marka **Javaflor,**	najfinejša, „surova"	gld. 6·95
„ „	fina, zelena „	„ 6·20
Javasalvador,	mešanica, „	„ 6·10
Kapucinska mešanica	„pečena"	„ 7·—

Tudi druge vrste kave po zelo ugodni ceni.

Čaj

1 kilogram: gld. 2·80, — gld. 4·—, — gld. 5·50.

Turk & Comp.

posestnik plantaž na otoku Java. Pošiljatve iz skladišča v luki.

Trst, Acquedotto 62.

Cenilnik brezplačno in prosto.

Kolar se išče za večjo vas, ki šteje blizu 100 številk, „Bistrica pri Šmihelu nad Pliberkom". Nahaja se tam več kovačev, ter daleč naokrog ni nobenega kolarja. Dela bi imel tudi za enega pomočnika. Več pove **županstvo Bistrica pri Pliberku, Spodnje Koroško.**

Hiša še bolj novo sezidana, z enim nadstropjem, ima 4 sobe, 1 kuhinjo in klet ter drvarnico, tik pri cesti, kakih pet minut oddaljena od vasi Globasnica pri Dobrlivasi, je po nizki ceni naprodaj. Za kakega rokodelca, krojača ali čevljarja, najbolj pripravna. Več se izve pri **Vidu Moriju,** trgovcu v Pliberku ali v njegovi „filijali" v Šmihelu nad Pliberkom.

!Železnina!

Razno orodje, krmilniki, ploče za ognjišča, šine za kolesa, osi, verige, coklje-zavornice, žreblje, cveki iz žice, vijaki, kuhinjska posoda itd. se dobiva za vsako prav primerno ceno

v Celovcu, Fröhlichove ulice štev. 9.

Zdravje je največje bogastvo!

Kapljice sv. Marka.

Te glasovite in nenadkriljive kapljice sv. Marka se uporabljajo za notranje in zunanje bolezni.

Osobito odstranjujejo trganje in otekanje po kosteh v nogi in roki ter ozdravijo vsak glavobol. Učinkujejo nedosegljivo in spasonosno pri **želodčnih boleznih,** ublažujejo **katar,** urejujejo **izmeček,** odpravijo **naduho, bolečine** in **krče,** pospešujejo in zboljšujejo **prebavo,** čistijo **kri** in **creva.** Preženo **velike** in **male gliste** ter vse od glist izhajajoče bolezni. Delujejo izborno proti **hripavosti** in **prehlajenju.** Lečijo vse bolezni na **jetrih** in **slezeh** ter **koliko** in **ščipanje** v želodcu Odpravijo vsako **mrzlico** in vse iz nje izhajajoče bolezni. Te kapljice so najboljše sredstvo proti bolezni na maternici in madronu ter ne bi smele radi tega manjkati v nobeni meščanski in kmečki hiši. Dobivajo se samo: **Mestna lekarna, Zagreb,** zato naj se naročujejo točno pod naslovom:

Mestna lekarna, Zagreb, Markov trg štev. 73, poleg cerkve sv. Marka.

Denar se pošilja naprej ali pa povzame. Manj kot ena dvanajstorica se ne pošilja. — **Cena je naslednja** in sicer franko dostavljena na vsako pošto:

1 ducat (12 steklenic) 4 K, 2 ducata (24 steklenic) 8 K, 3 ducate (36 steklenic) 11 K, 4 ducate (48 steklenic) 14·60 K, 5 ducatov (60 steklenic) 17 K.

Imam na tisoče priznalnih pisem, da jih ni mogoče tu tiskati, zato navajam samo imena nekaterih gg., ki so s posebnim vspehom rabili kapljice sv. Marka ter popolnoma ozdravili. Ivan Baratinčič, učitelj; Janko Kisur, kr. nadlogar; Stepan Borčić, župnik; Ilija Mamić, opankar; Zofija Vukelić, šivilja; Josip Seljanić, seljak itd.

Ustanovljena l. 1360.

Mestna lekarna, Zagreb,

Markov trg št. 73, poleg cerkve sv. Marka.

Zdravje je največje bogastvo!

Zahtevajte pri nakupu

Schicht-ovo štedilno milo

z znamko „jelen".

Varstvena znamka.

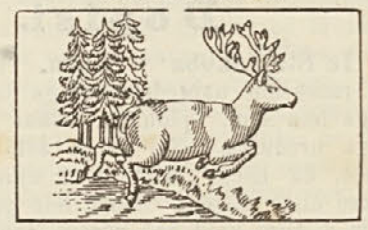

Ono je **zajamčeno čisto** in brez vsake škodljive primesi. Pere izvrstno.

Kdor hoče dobiti zares zajamčeno pristno, perilu neškodljivo milo, naj pazi dobro, da bo imel vsak komad ime „SCHICHT" in varstveno znamko „JELEN".

Dobiva se povsod!

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu

Akcijski kapital K 1,000.000.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prijoritet, komunalnih obligacij, sreč, delnic, valut, novcev in deviz.

Prodaja sreč proti mesečnim odplačilom.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Kolodvorska cesta št. 27.

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkaso menic. — Borzna naročila.

Centrala v Ljubljani. — Podružnica v Spljetu.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dné vloge do dné vzdiga.

Promet s čeki in nakaznicami.

Lastnik in izdajatelj **Gregor Einspieler,** župnik v Podkloštru. — Odgovorni urednik **Anton Ekar.** — Tiskarna **družbe sv. Mohorja** v Celovcu.